

Latvijas Nacionālā arhīva vietne „Redzi, dzirdi Latviju!”

Latvijas Nacionālais arhīvs aicina ikvienu apmeklēt vietni www.redzidzirdilatviju.lv, kurā sniedz iespēju attālināti meklēt un iepazīties ar informāciju no Arhīva datubāzēm par Arhīvā uzkrātajiem kino un video dokumentiem, fotodokumentiem un skaņas dokumentiem no 19. gadsimta 50. gadiem līdz mūsdienām.

Arhīvs piedāvā visiem vietnes lietotājiem brīvu pieeju Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva audiovizuālo dokumentu, fotodokumentu un skaņas dokumentu datubāzu informācijai. Jebkuram lietotājam ir iespēja meklēt sev nepieciešamo informāciju vietnē, atlasīt interesējošos dokumentus un veidot sarakstus, kā arī veidot īpašas dokumentu izlases, kas atbilst katra lietotāja vēlmēm un mērķiem. Ikviens interesents var pārsūtīt atlasīto informāciju par dokumentiem uz e-pastu vai to izdrukāt, skatīties vietnē publicētos video un fotogrāfijas, klausīties skaņas ierakstus un pasūtīt arhīva dokumentu kopijas, izmantojot Latvijas Nacionālā arhīva e-pakalpojumus.

Pieejama arī vietnes „Redzi, dzirdi Latviju!” versija angļu valodā, kas padarīs to pieejamāku ārvalstu interesentiem.

Sadaļā ***Filmas*** apkopota informācija par kinožurnāliem, kinohronikām un dažādiem dokumentālajiem filmējumiem, kā arī Latvijā radītajām spēlfilmām, dokumentālajām, animācijas, populārzinātniskajām, reklāmas un citu žanru filmām, kuras radījuši gan audiovizuālās jomas profesionāļi, gan amatieri laikposmā no 1910. gada līdz mūsdienām.

Vietnē publiskotā informācija un **video ļauj ielūkoties gan 1910. gada hronikā**, kur dokumentēta Krievijas imperatora Nikolaja II vizīte Rīgā, gan vērot Pirmā pasaules kara vēsturiskos kadrus par Rīgas ieņemšanu 1917. gadā un Vācijas ķeizara Vilhelma II ierašanos Rīgā, redzēt Eduarda Tisē 1918.-1919. gadā filmētās hronikas. Latvijas 20. gadsimta 20.-30. gadu kinohronikas atspoguļo Latvijas Republikas sasniegumus, Saeimas darbu, Valsts prezidentus Jāni Čaksti, Gustavu Zemgalu, Albertu Kviesi, Kārli Ulmani, augstāko amatpersonu vizītes, valsts svētkus, armijas parādes, dziesmu svētkus, ievērojamu kultūras un sabiedrisko darbinieku portretējumus. 20. gadu kinohroniku veidotāji ir Arnolds Cālītis, Jānis

Sīlis, Mārtiņš Lapiņš un citi. Eduarda Krauca veidotās „Latvijas skaņu hronikas” dominē 30. gadu vizuālajās liecībās, vēstot par Latvijas attīstību, tautsaimniecības sasniegumiem, kultūru, mākslu, sportu, sadzīvi. Šīs hronikas ietver arī Kārļa Ulmaņa autoritārās valdīšanas periodu.

Šeit pieejama informācija un video par **kinohronikām, kas atspoguļo Latvijas valstiskās neatkarības zaudēšanu 1940. gadā un padomju laika norises 1940.-1941. gadā.** Šeit jāmin kinožurnāli „Nedēļas apskats” un „Padomju Latvija”. Nacistiskās Vācijas okupācijas periodu ataino arhīva kinožurnālu „Ausland Woche” un „Ostland Woche” kolekcija.

Publicēta gandrīz visa informācija par plašo kinožurnālu „Padomju Latvija”, „Māksla”, „Sporta apskats”, „Pionieris”, „Gaismēnas” u.c. kolekciju, kur atspoguļotas svarīgākās politiskās, sabiedriskās, kultūras dzīves norises Latvijā padomju okupācijas periodā. Hronoloģiski tiem seko Atmodas notikumu, Latvijas neatkarības atjaunošanas un 1990. gadu norišu atainojums kinožurnālos „Latvijas hronika” līdz 1996. gadam. Diemžēl pēc 1996. gada Latvijas hronika kinožurnālu formātā beidz pastāvēt.

Vietne piedāvājam **informāciju par gandrīz 2000 dokumentālajām filmām**, sākot no Eduarda Tisē 1919. gadā uzņemtās filmas „Padomju Latvija”, kura žanriski vairāk atbilst hronikai, līdz Ulda Brauna 2006. gadā režisētajai apjomīgajai filmai „Ardievu, divdesmitais gadsimt!”, kas sniedz visaptverošu Latvijas dzīves notikumu ainu gadsimta garumā. Diezgan simbolisks izskatās šo divu filmu saturiskā un hronoloģiskā ietvara salīdzinājums. Un ietvarā gan 20. gadsimta 20.-30. gadu Jāņa Sīļa, Mārtiņa Lapiņa, Eduarda Krauca filmējumi, gan vācu okupācijas periodā veidotās propagandas filmas, gan padomju perioda plašā un daudzveidīgā Latvijas dokumentālā kino kolekcija. Tostarp rodami ideoloģizēti un tipiski padomju laika filmējumi un patiešām izcili Ulda Brauna, Aivara Freimaņa, Herca Franka un citu autoru Rīgas poētiskā dokumentālā kino skolas mākslas darbi. Tāda ir mūsu valsts un mūsu dokumentālā kino vēsture, kurā ietilpst gan padomju ideoloģijas caurstrāvētas filmas, gan Latvijas dokumentālā kino virsotnes – „Baltie zvani”, „Vecāks par desmit minūtēm”, „Vai viegli būt jaunam?”, „Šķērsiela” un citas.

Arhīva vietnē publicēta **informācija par vairāk nekā 400 Latvijas spēlfilmām** no 1924. gada līdz 2007. gadam. To vidū Latvijas kultūras kanonā iekļautās aktierfilmas „Lāčplēsis”, „Purva bridējs”, „Nāves ēnā”, „Ābols upē”, „Limuzīns Jāņu nakts krāsā”, „Elpojiet dziļi”, populārās „Zvejnieka dēls”, „Emīla nedarbi”, gan mazāk zināmās „Cēloņi un sekas”, „Pēdējais blēdis”, „Piejūras klimats” un citas, kuras gaida savus pētniekus un skatītājus.

Vietnē pieejama informācija par **Latvijas animācijas filmām**, sākot ar pirmo Latvijas leļļu animācijas filmu „Ki-ke-ri-gū”, kuru 1966. gadā veidojis šī žanra meistars un pamatlicējs Arnolds Burovs. Tai seko „Pigmaliions”, „Dullais Dauka”, „Puķu Ansis”, „Pasaka par vērdiņu”, „Vanadziņš” un citas popularitāti guvušas filmas.

Sadaļā **Fotogrāfijas** iespējams gūt informāciju par Arhīva plašajām un tematiski daudzpusīgajām fotodokumentu kolekcijām, kurās atspoguļota Latvijas vēsture, notikumi un cilvēki, sākot no 19. gadsimta 50. gadiem.

Vietnē var iepazīties ar Latvijas 19. gadsimta otrās puses un 20. gadsimta sākuma fotogrāfijām, kuras veidojuši tā laika fotogrāfi Kārlis Šulcs, Alfons Bērmanis, Leonhards Viržikovskis, Roberts Borhards, Emanuels Egerts, Kārlis Marija Hēbensbergers, Jānis Rieksts un daudzi citi. Viens no senākajiem fotogrāfiju kopumiem atspoguļo Rīgas pilsētvidi pirms 150 gadiem, ļaujot iepazīt mūsu galvaspilsētas ielas, parkus, tiltus, laukumus, ēkas, pieminekļus. Fotoattēlos fiksēta Rīgas pils, Vecrīgas ielas un nami, Rīgas dzelzceļa stacijas laukums, Esplanāde, Melngalvju nams, Rātslaukums, Rīgas osta, Vērmanes dārzs un citas vietas, kuras ir mainījušās, pārvērtušās un pat zudušas.

Nozīmīga ir arhīvā uzkrātā fotodokumentu kolekcija, kas atspoguļo Pirmā pasaules kara norises, Latvijas Republikas izveidošanos 1918. gadā un Latvijas Brīvības cīņu periodu 1918.–1920. gadā. Svarīga loma arī ievērojamu Latvijas kultūras un sabiedrisko darbinieku portretējumiem.

Sadaļa **Skānas ieraksti** sniedz ieskatu Arhīva skaņas dokumentu kolekcijās, kurās apkopoti dokumentālie skaņas ieraksti un mūzikas ieraksti no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām.

Nozīmīgas un vērtīgas vēstures liecības ir dokumentālo skaņas ierakstu kolekcijas, kas fiksē Latvijas 20. gadsimta 80. gadu beigu un 90. gadu sākuma Atmosferas laika notikumus, Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu, valsts politiku, kultūras darbinieku un citu sabiedrībā pazīstamu personību runas un intervijas, trimdas latviešu radio raidījumus. Tieši šo kolekciju ierakstus arhīvs izvēlējās darīt publiski pieejamus vispirms, ļaujot atskatīties neseno Latvijā pagātnē, iepazīties ar tā laika aktualitātēm un norisēm, apjaust vēsturiskās pārmaiņas Latvijā.

Vietnē pieejami Latvijas Tautas frontes konferenču, plenārsēžu un citu aktivitāšu skaņas ieraksti, janvāra barikāžu notikumu atcerei veltīti skaņas dokumenti, Austrālijas radio, Kanādas radio, radio „Brīvā Eiropa” programmu raidījumi latviešu valodā. Informāciju papildina skaņas datnes.

Skaņas dokumentu kolekcijas ir žanriski un tematiski daudzpusīgs arhīva dokumentu veids, kuru kopskaits pārsniedz 50 tūkstošus vienību. Senākie ir 19. gadsimta beigās tapušie

mehāniskie ieraksti uz papīra lentes – piano rullīši. Nozīmīgas liecības par starpkaru perioda populāro mūziku sniedz firmas „Bellaccord Electro” 20. gadsimta 20.-30. gadu skaņuplašu un matriču kolekcija. Arhīvā uzkrāta firmas „Melodija” Rīgas rūpnīcas skaņuplašu kolekcija, pārstāvēti Latvijas komponistu skaņdarbi un dažādu žanru mūzikas labāko izpildītāju sniegums. Dokumentālos un skaņas ierakstus papildina trimdas latviešu nodotās kolekcijas. Nozīmīgs pētniecības avots ir arhīva glabāšanā esošās Latvijas Republikas Saeimas plenārsēžu fonogrammas un Latvijas Valsts prezidenta kancelejas fonda skaņas ieraksti.